
Vergaderjaar 2024-2025

20 043

Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa

Nr. 152

Verslag van de zitting 2025 (tweede deel)

Vastgesteld 16 april 2025

1. Inleiding

Aan de tweede deelsessie van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE) in Straatsburg van 7 tot en met 11 april 2025 namen drie Eerste Kamerleden deel. Dit waren de senatoren **Panman** (delegatieleider a.i.) en **Van Wijk** (beiden BBB) en **Kluit** (GroenLinks-PvdA). Urgentiedebatten over de situatie in Georgië, over de arrestatie van de burgemeester van Istanbul en over de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne waren aan de agenda toegevoegd. Actualiteitendebatten gingen over onmiddellijke beëindigen van de humanitaire blokkade van Gaza en over protesten en betogingen op de Westelijke Balkan en Midden-Europa. Andere debatten betroffen buitenlandse inmenging: een bedreiging voor de democratische veiligheid in Europa; beëindiging van collectieve uitzettingen van vreemdelingen; eerbiediging van de rechtsstaat en bestrijding van corruptie binnen de Raad van Europa; en wijziging van diverse bepalingen van het reglement van orde van de Assemblee. De regeringsleider van het Vorstendom Andorra en de Groothertog van Luxemburg spraken de Assemblee toe. In een speciale ceremonie werd de 2025 Raad van Europa Museumprijs uitgereikt aan Euskararen Etxea, het Baskische Taalhuis in Bilbao, Spanje. De delegatie had een ontmoeting met Tanja Gonggrijp, Permanent Vertegenwoordiger bij de Raad van Europa en haar team.

2. Plenaire debatten

Maandag 7 april lichtte Commissaris van de Mensenrechten van de Raad van Europa, Michael O’Flaherty, zijn eerste activiteitenverslag over het jaar

2024 toe. Hij waarschuwde voor een verslechtering van de mensenrechtensituatie in Europa. Hij benadrukte vier prioriteiten: 1) de mensenrechtenimpact van de Russische agressie tegen Oekraïne, waarbij hij pleitte voor een vredesproces dat stevig geworteld is in mensenrechten; 2) het integreren van mensenrechten in maatschappelijke kernkwessies, zoals migratie, waarbij zorgen worden geuit over de toenemende beveiliging van grenzen ten koste van fundamentele rechten; 3) de bescherming van gemarginaliseerde groepen, met speciale aandacht voor Roma en woonwagenbewoners, die nog altijd structureel worden uitgesloten; en 4) het verdedigen van mensenrechtenverdedigers, die onder toenemende druk staan, onder meer door discriminerende wetten en beperking van protesten.

Op dinsdag 8 april sprak Xavier Espot Zamora, regeringsleider van het Vorstendom Andorra de Assemblee toe. Hij onderstreepte het belang van democratie, mensenrechten en de rechtsstaat in een tijd van wereldwijde bedreigingen zoals desinformatie, klimaatverandering en oorlog. Hij benadrukte dat kleine landen zoals Andorra ondanks hun omvang een betekenisvolle bijdrage kunnen leveren aan internationale samenwerking en het verdedigen van fundamentele waarden. Op dezelfde dag was er een vraagmoment met de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa, Alain Berset. Voorts nam de Assemblee **de wijziging van diverse bepalingen van het Reglement van orde van de Assemblee** (doc. nr. 16137) aan. Wijzigingen betreffen het versterken van het jongerenperspectief in het werk van de Assemblee en de aanstelling van jongerenrapporteurs mogelijk te maken; en om de transparantie en de betrokkenheid bij het maatschappelijk middenveld te verbeteren. Andere in de resolutie voorgestelde wijzigingen van het reglement van orde zijn gericht op het bevorderen van gendergelijkheid in hoge functies binnen de Assemblee; het waarborgen van voldoende in aanmerking komende kandidaten voor functies in de bureaus van commissies en subcommissies; het rekening houden met netwerken, platforms en allianties; en het specificeren van de regelingen voor de vertegenwoordiging van de Vergadering in de Commissie van Venetië. De wijzigingen in het reglement van orde treden direct in werking.

Op 9 april stemde de PACE in met een rapport '**Respect for the rule of law and the fight against corruption within the Council of Europe**' (doc. nr. 16138) over

aanpak van corruptie en veranderingen in de eigen regels ter verbetering van de ethische cultuur binnen de Assemblee. Waren de regels al aangescherpt na het corruptieschandaal in verband met Azerbeidzjan in 2017, vonden de parlementsleden dat er meer moest gebeuren. De aanpassingen in de regels omvatten een robuustere procedure voor leden om belangen aan te geven - inclusief strengere sancties voor het niet aangeven hiervan en betere controles op de verklaringen - evenals een strenger toezicht op leden die verantwoordelijke functies bekleden binnen de Vergadering. Deze regels gaan in vanaf januari 2026. Saskia Kluit verwees in haar bijdrage naar de Eerste Kamer waar regelmatig wordt gedebatteerd over integriteit. “We hebben geen uitgesproken corruptiezaken, maar wel integriteitskwesaties. En als je die niet behandelt, is het een schimmel die de fundamenteën van ons democratisch systeem aantast,” zei Kluit. Dat vindt ze ook voor PACE. “We kunnen de waarden die we nastreven alleen bereiken als we ze ook op onszelf van toepassing laten zijn.”

Aan het einde van de ochtend sprak ZKH Groothertog Henri van Luxemburg de leden toe. Hij prees het werk van de Raad van Europa die Europa heeft getransformeerd tot een continent van recht en vrede en erin geslaagd is een unieke vorm van samenwerking tussen de verschillende landen tot stand te brengen. Hij benadrukte ook de noodzaak dat de activiteiten van de Raad worden bevorderd, uitgevoerd en gerespecteerd door de lidstaten. ZKH de Groothertog van Luxemburg onderstreepte ook de inzet van de lidstaten voor Oekraïne en haar bevolking. “In het bijzonder door het opzetten van het Schaderegister voor Oekraïne heeft de Raad van Europa de weg gewezen naar verantwoording en het afwijzen van straffeloosheid,” aldus ZKH Groothertog Henri. “De waarden die de Raad van Europa al meer dan 75 jaar verdedigt, zijn een bron van inspiratie voor iedereen die politieke of institutionele verantwoordelijkheid draagt. Deze waardevolle richtsnoeren hebben mij ongetwijfeld gedurende al deze jaren geleid,” besloot de Groothertog. Binnenkort zal hij na een regeerperiode van 25 jaar de troon overdragen aan de volgende generatie. Aansluitend debatteerden de leden **onder urgentieprocedure de arrestatie van de burgemeester van Istanboel en de staat van de democratie en mensenrechten in Turkije** (doc. nr. 16151). In het aangenomen rapport riepen de leden op tot onmiddellijke vrijlating van Ekrem İmamoğlu, de burgemeester van Istanboel die op 19 maart 2025 was

gearresteerd, in voorlopige hechtenis is geplaatst op beschuldiging van corruptie en uit zijn functie is ontheven. Daarna volgde nog een debat **onder urgentieprocedure over de Russische aggressieoorlog tegen Oekraïne: de noodzaak om verantwoording af te leggen en straffeloosheid te voorkomen** (doc. nr. 16152). Opnieuw bevestigde de PACE dat de illegale, ongerechtvaardigde oorlog van Rusland tegen Oekraïne ernstige en voortdurende schade veroorzaakt en een grove schending is van het internationaal recht. De Assemblee benadrukte dat er verantwoording moet komen voor deze daden om het multilaterale systeem te beschermen.

Op 10 april debatteerde de Assemblee over het **Ontwerpverdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van het milieu door middel van het strafrecht** (doc. nr. 16120). Tekke Panman die namens de fractie van de Europese Volkspartij steun uitspraak voor het rapport wilde nog wel twee punten van zorg benadrukken. Ten eerste het ambitieniveau waarbij hij verwees naar de Raad van Europa-verdragen en de internationale overeenkomsten die er reeds zijn, zoals het klimaatakkoord van Parijs, waaraan de EU-lidstaten gebonden zijn. “Deze kaders benadrukken al het belang van een gezond en duurzaam milieu. Als tweede vond Panman dat rekening moet worden gehouden met mogelijke nadelen. “Elk verdrag dat we aannemen brengt onvermijdelijk uitdagingen met zich mee op het gebied van interpretatie en implementatie,” aldus Panman. Afsluitende merkte hij op dat het verdrag duidelijkheid verschaft en gedeelde verantwoordelijkheid weergeeft om het milieu te beschermen naast dat ook economische activiteiten die zorgen voor onze basisbehoeften, als voedselproductie. Saskia Kluit die als voorzitter van de PACE-commissie Sociale Zaken als laatste het woord voerde informeerde de leden dat het rapport unaniem was aangenomen in de commissie. “Dit is een belangrijke stap voorwaarts. De huidige instrumenten zijn niet genoeg. Strafrecht is nodig om de toekomst van onze jongeren beter te beschermen. We zullen een sterk signaal afgeven aan regeringen in heel Europa, zoals vertegenwoordigd in het Comité van Ministers, dat we eensgezind zijn in het verdedigen van het milieu en het zo serieus nemen dat het ook deel uitmaakt van het strafrecht,” merkte Kluit op.

In het debat over de **situatie in Georgië en de follow-up van Resolutie 2585 (2025) "Betwisting, op inhoudelijke gronden, van de nog niet geratificeerde**

geloofsbrieven van de parlementaire delegatie van Georgië" op 10 april uitte co-rapporteur Estrala uit Portugal haar diepe teleurstelling over het gebrek aan vooruitgang in Georgië sinds de vorige resolutie in januari 2025. In plaats van verbetering is de situatie op het gebied van democratie, mensenrechten en rechtsstaat juist verslechterd. Er is sprake van aanhoudende politieke crisis, politiegeweld, schendingen van de vrijheid van meningsuiting en vergadering, en repressie tegen oppositie en maatschappelijke organisaties. De oproepen van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa zijn genegeerd, en er zijn zelfs stappen gezet die de situatie verergeren, zoals verslechterde kieswetgeving en aanhoudende mishandeling en arrestatie van demonstranten. De spreker roept dringend op tot het stoppen van deze negatieve ontwikkeling en eist dat de eerdere aanbevelingen onmiddellijk worden uitgevoerd. Co-rapporteur Sabina Ćudić uit Bosnië-Herzegovina meldde zorgen rondom het initiatief van Georgische droom tot nieuwe wetgeving die vereist dat elke buitenlandse donor, waaronder ook onze Raad van Europa, toestemming moet vragen aan de autoriteiten voordat hij een subsidie kan geven aan maatschappelijke organisaties in Georgië. "Deze ontwikkelingen - daar zijn we het vast allemaal over eens - brengen niet alleen het maatschappelijk middenveld in gevaar. Ze brengen het voortbestaan ervan in gevaar, wat verwoestend zal zijn." In de aangenomen resolutie roept de Assemblee de Georgische autoriteiten op dringend actie te ondernemen om de geuite zorgen aan te pakken en de samenwerking met de Raad van Europa te herstellen. Het waarschuwt dat als dit niet gebeurt, de ratificatie van eventueel toekomstige geloofsbrieven van de Georgische delegatie zal worden belemmerd.

In het actualiteitendebat over een onmiddellijk einde maken aan de humanitaire blokkade van Gaza en het staakt-het-vuren te herstellen op 10 april sprak Saskia Kluit namens de fractie van Socialisten, Democraten en Groenen. Verwijzende naar het rapport over de humanitaire situatie in Gaza dat is aangenomen in januari tijdens de eerste deelzitting van PACE, merkte ze op dat de situatie een nog grotere ramp is dan voorheen. "De schade aan het ons beschermende systeem van het internationaal humanitair recht is maximaal getest door wat er in Gaza gebeurt," zei Kluit. Zo is er sinds vier weken een volledige blokkade en worden hierdoor twee miljoen mensen met de dood door uithongering bedreigd. Zoals de humanitaire NGO's vertelden op de door Kluit georganiseerde hoorzitting

eerder in de week, raken de medische voorraden binnen twee à drie weken op. Hierdoor dreigt binnenkort opnieuw een situatie waarin mensen zonder verdoving behandeld of geopereerd moeten worden. Het geweld tegen hulpverleners en het massagraf van hulpverleners noemde ze een triest dieptepunt. Ook benoemde ze de blijvende aanvallen op de pers en persvrijheid door Israël als onacceptabele schendingen van het internationaal recht. Naast de hernieuwde oproep voor een onmiddellijk staakt-het-vuren en hervatting van de hulptransporten, riep ze opnieuw op tot onmiddellijke vrijlating van de gijzelaars.

3. Overige

Op 9 april namen Van Wijk en Kluit deel aan de bijeenkomst van Women@PACE over structureel gender gerelateerd geweld. Speciale gast was Z.K.H. de Groothertogin van Luxemburg. Ook spraken Tanja Gonggrijp, Permanent Vertegenwoordiger bij de Raad van Europa en voorzitter van het Comité van de Partijen bij het Verdrag van Istanbul en Chékéba Hachemi, voorzitter van de vereniging “Afghanistan Libre” en medeoprichter van “Stand Speak Rise Up!” Daarnaast spraken Van Wijk en Panman met een delegatie van de Belarusian Democratic Forces en Kluit met de samenwerkende Russische oppositie, waaronder Vladimir Kara-Murza. Kara-Murza is voormalig politiek gevangene en winnaar van de Vachlav Havelprijs. Panman was op 10 april aanwezig bij de viering van dertig jaar lidmaatschap van Litouwen bij de Raad van Europa en was Kluit spreker bij een *Side Event* ‘*Rebuilding Gaza for Gazans*’ georganiseerd door de Turkse delegatie.

De voorzitter van de delegatie *a.i.*,
Panman

De griffier van de delegatie,
Bakker-de Jong